

RINGERIKE
KOMMUNE

JEVNAKER
KOMMUNE

Plan for miljørettet helsevern 2024 -2027

Program for miljørettet helseverntilsyn

Sammendrag

Miljørettet helsevern er en del av folkehelsearbeidet i kommunene og skal bidra til en samfunnsutvikling som fremmer befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og forebygger sykdom, skade og lidelse.

Miljørettet helsevern omfatter de faktorer i miljøet som til enhver tid direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen. Disse omfatter blant annet biologiske, kjemiske, fysiske og sosiale miljøfaktorer, jf. folkehelseloven § 8.

Folkehelseloven stiller krav til at kommunene skal drive et systematisk og målrettet folkehelsearbeid herunder miljørettet helsevern. Videre plikter kommunene å ha internkontroll for tjenesten og beredskapsplan ved miljøhendelser.

Kommunene skal føre tilsyn i virksomheter og eiendommer som er tilgjengelig for folk og som benyttes av mange mennesker. Tilsynsansvaret ligger under kommunestyret og er i kurante saker delegert til kommunedirektøren og kommuneoverlegen. Fagansvarlig for miljørettet helsevern har delegert myndighet fra kommuneoverlegen.

Tilsynene skal være basert på risikovurderinger og ha mål om å redusere risikoen for vesentlige helsemessige ulemper, helseskader og død. Kommunene skal ha oversikter over risikovurderinger, gjennomførte tilsyn, status i godkjenninger, frister for retting med mer.

Kommunene styrer det systematiske miljørettede folkehelsearbeidet gjennom å planlegge, utføre, kontrollere og korrigere tjenesten. Revidering av arbeidet skjer årlig, eller oftere ved behov.

Ringerike og Jevnaker kommuner har avtalt vertskommunesamarbeid om Kommuneoverlegen og miljørettet helsevern, jf. Ringerike kommunestyre sak nr. 202/23 i møte 15.12.2023.

Innhold

.....	0
Sammendrag	1
Innledning og bakgrunn	3
Organisering av miljørettet helseverntjenesten.....	3
Mål	3
Ansvar og myndighet.....	4
Risikovurderinger av tjenesten og samfunnet.....	4
Risikovurdering av tjenesten	4
Risikovurdering av helse- og miljøfaktorer i lokalsamfunnet.....	4
Prioritering av oppgaver etter helserisiko	5
Prioriterte innsatsområder:	5
Program for miljørettet helseverntilsyn	6
Godkjennings- og meldepliktige virksomheter	6
Tilsynsvirksomheten	6
Typer og metoder for miljørettet helseverntilsyn.....	6
Prioriterte tilsyn.....	7
Årlige tilsynsplaner	8
Nasjonale tilsynskampanjer	8
Fellestilsyn og samarbeidsfora	8
Målinger og prøvetaking	8
Beredskapsplan for miljørettet helsevern.....	9
Vedlegg: Begreper som blir brukt ved tilsynet	12
Figurliste	
Figur 1 Risikovurdering av miljørettet helseverntjenesten	4
Figur 2 Vurdering av helserisiko i samfunnet.....	5
Tabell-liste	
Tabell 1 Aktuelle helse- og miljøfaktorer	5
Tabell 2 Prioritering av innsatsområder	5
Tabell 3 Typer og metoder for mhv-tilsyn	6
Tabell 4 Prioriterte miljørettet helseverntilsyn	7
Tabell 5 Oversikt over mhv-beredskap	10
Tabell 6 Begreper som blir brukt i tilsynet.....	12

Innledning og bakgrunn

Kommuneoverlegen har utarbeidet plan for miljørettet helseverntjenesten for å synliggjøre kommunenes etterlevelse av folkehelseovens kapittel 3. Miljørettet helsevern, § 28. Beredskap og § 30. Internkontroll. Planen er forankret i kommunenes samfunnsplaner.

Planen med tilhørende program og årsplaner for miljørettet helseverntilsyn er styrende dokumenter for kommunene. Tjenesten planlegges, utføres, kontrolleres og korrigeres årlig og ellers ved behov.

Planen inneholder en oversikt over miljørettet helsevernoppgaver, tilsynsprogram og beredskapsplan for miljørettet helsevern. Den viser risikovurderinger på tjeneste-, virksomhets- og samfunnsnivå samt beskriver metoder for myndighetsutøvelse og prioriteringer av oppgaver. Prosedyrer, oversiktsdokumenter og andre risikovurderinger inngår i planen som interne dokumenter.

Trender og resultater fra miljørettet helsevernarbeidet blir systematisert og innarbeidet i kommunenes folkehelseoversikt.

Vår forventning til planen er at den vil bidra til en samfunnsutvikling som fremme folkehelse og bidra til gode miljømessige forhold.

Organisering av miljørettet helseverntjenesten

Kommunestyret, kommunedirektøren og kommuneoverlegen har det overordnede ansvaret for miljørettet helsevern. Oppgavene blir utført av kommuneoverlegens miljørettede helsevernteam.

Ringerike og Jevnaker kommuner har avtalt vertskommunesamarbeid om Kommuneoverlegen og miljørettet helsevern, jf. Ringerike kommunestyre sak nr. 202/23 i møte 15.12.2023.

Kommuneoverlegen, miljørettet helsevern er lokal helsemyndighet etter *folkehelseovens, § 9. Kommunens oppgaver og delegering av myndighet.*

Mål

Mål for arbeid med miljørettet helsevern i Ringerike og Jevnaker kommuner er å bidra til å:

1. Sikre befolkningen mot faktorer i miljøet som kan ha negativ innvirkning på helsen gjennom å:
 - Føre tilsyn med risikoforhold i virksomheter som er tilgjengelig for folk og brukes av mange mennesker
2. Fremme folkehelse gjennom å:

- Ivareta hensynet til helse og trivsel i planlegging etter plan- og bygningsloven
- Ivareta hensynet til helse, miljø, sikkerhet og trivsel ved godkjenning av virksomheter

Ansvar og myndighet

Miljørettet helsevern omfatter tilsyn, råd og veiledning og å ivareta oppgaver og roller som:

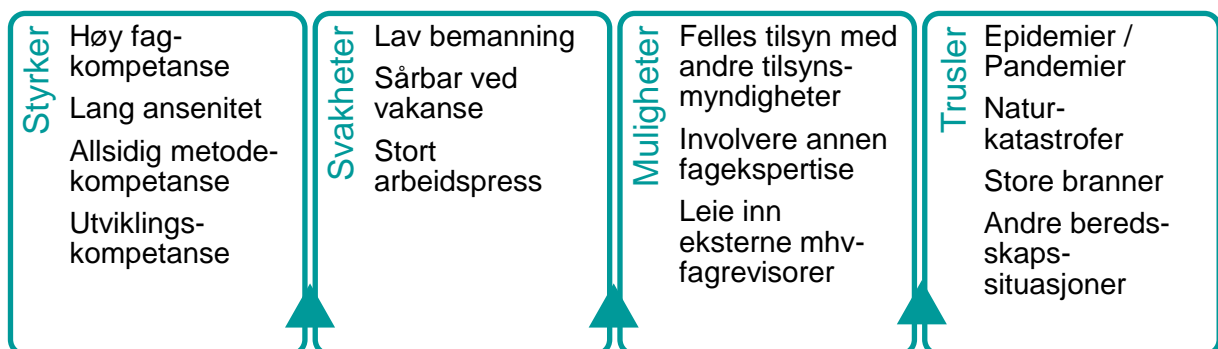
1. Lokal helsemyndigheten, herunder utføre:
 - o Planlagte tilsyn
 - o Hendelsesbaserte tilsyn
2. Bidra til at helsehensyn blir ivaretatt i planleggingen, gjennom å gi innspill til:
 - o Arealplaner
 - o Samfunnsplaner
3. Miljørettet helsevernberedskap
 - o Miljørettet helsevernarbeid i beredskapssituasjoner

Statsforvalteren har tilsynsansvaret med kommunenes arbeid med miljørettet helsevern.

Risikovurderinger av tjenesten og samfunnet

Risikovurdering av tjenesten

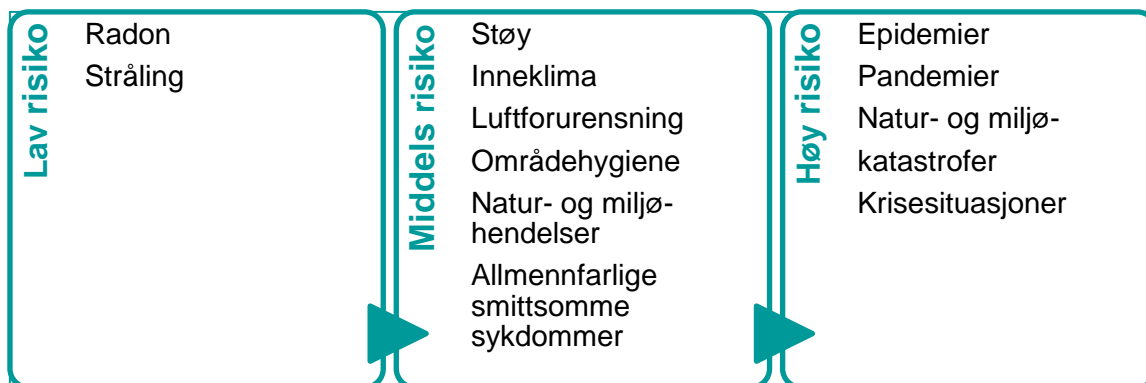
Kommuneoverlegens miljørettede helseverntjeneste er en liten enhet og det er nødvendig å prioritere oppgaver strengt.

Figur 1 Risikovurdering av miljørettet helseverntjenesten

Risikovurdering av helse- og miljøfaktorer i lokalsamfunnet

Miljørettet helseverntjenesten er basert på vurderinger av mulige risiko for uønskede hendelser. Etterfølgende figur viser helsefaglig vurdering av samfunnets sårbarhet.

Figur 2 Vurdering av helserisiko i samfunnet

Prioritering av oppgaver etter helserisiko

De mest aktuelle miljøfaktorene som kan påvirke helsen negativt er:

Helse og miljøfaktorer	Inneklima, luftkvalitet, lydforhold og belysning
	Smitte
	Stråling
	Forurensning til luft, grunn og vann
	Skadedyr, -fugler og -insekter
	Ulykkesrisiko
	Universell utforming
	Støy
	Avfall

Tabell 1 Aktuelle helse- og miljøfaktorer

Prioriterte innsatsområder:

Risikogrupper	Risiko for helse og miljø
1. Enkeltindivid	1. Overhengende fare for helseskade eller vesentlig helsemessig ulempe, død
2. Barn og unge	1. Overhengende fare for helseskade eller vesentlig helsemessig ulempe og død 2. Bekymring for helsemessig ulempe over tid
3. Folk flest	1. Vesentlig helsemessig ulempe

Tabell 2 Prioritering av innsatsområder

Program for miljørettet helseverntilsyn

Tilsyn blir prioritert på områder hvor det er stor sannsynlighet for at feil kan oppstå og hvor konsekvensene av feilene kan bli alvorlige for folks helse. Tilsynsaktiviteten etter folkehelselovens bestemmelser skal være planlagt, begrunnet, forutsigbar, etterprøvbar og rettferdig. Krav til samfunnsmedisinsk kompetanse skal være ivaretatt. Tilsynsprogrammet viser kommunenes prioritering av tilsyn i godkjennings- eller meldepliktige virksomheter.

Godkjennings- og meldepliktige virksomheter

Folkehelselovens forskrifter om miljørettet helsevern har bestemmelser om hvilke typer virksomheter som er godkjenningspliktige og hvilke som er meldepliktige. Eiere av virksomheter som kommer inn under bestemmelsene om meldeplikt eller godkjenningsplikt skal fremlegge en melding eller søknad med beskrivelse av virksomhetens art og omfang for helsemyndighet. Det gis ikke godkjenning uten at søknad foreligger. Godkjenningen blir gitt når virksomheten er i samsvar med regelverket.

Tilsynsvirksomheten

Hesledirektoratet anbefaler kommunene å bruke systemtilsyn som metode for tilsyn. Systemtilsyn utføres etter fastsatte retningslinjer og prosedyrer, *jf. Helseledirektoratets veileder i kommunens tilsyn med miljørettet helsevern (IS-2288)*.

Systemtilsyn kan gjennomføres sammen med andre myndigheter (forskjellige tema for tilsyn) eller samordnet med andre myndigheter (samme tema). Tilsyn kan være mindre omfattende inspeksjoner, rutinemessige tematilsyn eller hendelsesbaserte tilsyn begrunnet i mistanke om manglende samsvar med *folkehelselovens kapittel 3 miljørettet helsevern*.

Typer og metoder for miljørettet helseverntilsyn

Typen av tilsyn	Metodebeskrivelse
Systemtilsyn	Egenmelding eller søknad om ny godkjenning, dokumentinnsyn, intervjuer, inspeksjon, stikkprøver m.
Tematilsyn	Egenmelding eller melding om ny virksomhet, intervjuer, inspeksjon, stikkprøver
Inspeksjon	Befaring på inne- og uteområder
Stikkprøver	Kan være foto, video, temperatur-, luft-, lyd- eller lysmålinger, vannprøver, materialprøver o.l.
Heslediplomati	Heslediplomati er en veiledning av parter for å redusere helseulemper.
Egenmelding	Virksomhetene rapporterer på anmodning fra tilsynsmyndigheten eller på eget initiativ.

Tabell 3 Typen og metoder for mhv-tilsyn

Prioriterte tilsyn

Kommuneoverlegen, miljørettet helsevern fører regelmessige tilsyn etter oppsatt plan (tabell 4). Planlagte tilsyn i virksomheter blir forhåndsvarslet.

Virksomhet	Område	Kriterier	Metode	Periode	Frekvens
Barnehager Skoler	Barnas miljø	Miljø- og helsekrav ¹ Internkontroll Beredskap	System-tilsyn	Hele året	Hvert 4. år
Helse- og omsorgsinstitusjoner, sykehjem og asylmottak	Beboernes miljø	Miljø- og helsekrav ² Internkontroll	System-tilsyn	Hele året	Hvert 5. år
Tatovering og hulltakingsvirksomheter	Lokaler og utstyr	Smittevern ³ Internkontroll	System-tilsyn	Hele året	Hvert 3. år
Solarier	Solarier	Stråling ⁴ Hygiene og Internkontroll ³	System-tilsyn	Hele året	Hvert 3. år
Campingplasser	Sanitære anlegg	Miljø- og helsekrav Internkontroll ²	System-tilsyn	Vår, sommer og høst	Ved behov
Frisører	Kundesiden	Smittevern og hygiene ³	Tematilsyn	Hele året	Ved behov
Hudpleie	Kundesiden	Smittevern og hygiene ³	Tematilsyn	Hele året	Ved behov
Badestrender	Friluftstrender	Miljø- og helsekrav ²	Inspeksjon og prøvetaking	Vår, sommer og høst	Kontrolleres av enhet for Klima og miljø
Overnattingssteder	Fellesarealer	Miljø- og helsekrav ²	Tematilsyn	Hele året	Ved behov
Spisesteder	Fellesarealer	Miljø- og helse ²	Tematilsyn	Hele året	Ved behov
Dusjanlegg	Alle dusjanlegg	Smittevern-tiltak Legionella ²	Inngår i andre tilsyn	Hele året	Ved behov
Alle typer virksomheter og eiendommer	Publikumsarealer	Miljø- og helsekrav Internkontroll ²	Hendelsesbasert	Hele året	Ved behov

Tabell 4 Prioriterte miljørettet helseverntilsyn

¹ Forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger

² Forskrift om miljørettet helsevern

³ Forskrift om hygienekrav for frisør-, hudpleie-, tatoverings- og hulltakingsvirksomhet m.v.

⁴ Forskrift om strålevern og bruk av stråling (strålevernforskriften)

Hendelsesbasert tilsyn blir ikke forhåndsvarslet.

Virksomhetene kan be om informasjonsmøter og veiledning i arbeidet med oppfyllelse av bestemmelsene i folkehelseloven og tilhørende miljørettede helsevernforskrifter.

Årlige tilsynsplaner

Kommuneoverlegen vil utarbeide årlige tilsynsplaner som publiseres på kommunenes nettsider. I de årlige tilsynsplanene vil det inngå mer detaljerte informasjon om hvilke typer virksomheter som det planlegges tilsyn med og hvilke tema tilsynet vil ha.

Nasjonale tilsynskampanjer

Kommuneoverlegen vil prioritere å delta på nasjonale tilsynskampanjer for å sikre at helsemyndigheten opprettholder nasjonale forventninger til kompetanse og at tilsynsobjekter i kommunene oppnår og opprettholder et nasjonalt tilfredsstillende nivå.

Fellestilsyn og samarbeidsfora

Kommuneoverlegen etablerer og deltar i samarbeidsfora der det er relevant, for eksempel helsehensyn i forurensningssaker, i plansaker, i større utbyggingssaker, beredskapsfora. Fellestilsyn med andre myndigheter blir utført der sakene er komplekse eller det av andre grunner er formålstjenlig.

Målinger og prøvetaking

Miljørettet helsevern har noen måleinstrumenter til bruk under tilsyn for orienterende målinger av:

- Støy
- Inneklimakvalitet, herunder temperatur, lyd-, lys- og luftkvalitet
- Universell utforming

Andre miljø- og helseundersøkelser sendes til akkrediterte analyselaboratorier.

Beredskapsplan for miljørettet helsevern

Kommunene plikter å utarbeide miljørettet helsevernberedskap ved miljøhendelser. Det står i *Folkehelselovens § 28. Beredskap og i forskrift om miljørettet helsevern § 5. Kommunens helseberedskap ved miljøhendelser.*

Kommuneoverlegen og fagansvarlig for miljørettet helsevern har samfunnsmedisinsk kompetanse, og har etablerte kontakter i nasjonale helsefaglige instanser.

Kommuneoverlegen har få ressurser på fagfeltet, og må i beredskapssituasjoner, være forberedt på å hente inn bistand fra nasjonale helseinstanser, andre kommuner og andre enheter i kommunene.

Risikovurderingene som er lagt til grunn for miljørettet helsevernberedskapen fremgår av *Figur 1 Risikovurdering av miljørettet helseverntjenesten* og *Figur 2 Vurdering av helserisiko i samfunnet.*

Oversikt over miljørettet helsevernberedskap ved miljøhendelser

Type hendelser	Tema	Samarbeidsparter	Oppgaver
Stans eller brudd i drikkevannsforsyningen	- Avfalls- håndtering	Internt	Informere og veilede om helserisiko og mottiltak
Naturkatastrofer Skred, flom, oversvømmelser o.l.	- Bolighygiene	- Brann- og rednings- tjenesten	
Brudd i infrastruktur Vei, vann, avløp, renovasjon o.l.	- Forgiftning	- Forurensnings- myndigheten	Pålegg om stansing av hele eller deler av virksomhet, Folkehelse- loven § 16
Gasser Røykgass fra store branner og gass-utslipp i byen, i landbruket, industri o.l.	- Inneklima	- Teknisk sektor	Stansing
Virksomhetssvikt Stans eller svikt i helseinstitusjoner, barnehager og skoler o.l.	- Luftkvalitet	- Smittevern- ansvarlig helse- sykepleier	Pålegg om retting, Folkehelse-
Giftproduserende alger Innsjøer, drikkevann, vannanlegg o.l.	- Område- hygiene	Eksternt	
Stor skadedyrforekomster Skadedyr, - fugler og - insekter	- Sanitære forhold	- Arbeidstilsynet	
Legionellautbrudd	- Sikkerhet	- Folkehelse- instituttet	
	- Smittevern	- Helse- direktoratet	
	- Stråling		
	- Vannkvalitet		

Omgivelsene		<ul style="list-style-type: none"> - Fylkeskommunene - Mattilsynet - Andre kommuner 	loven § 14. Retting
Allmenn farlige smittsomme sykdommer			
Annen alvorlig forurensning til luft, jord og vann			

Tabell 5 Oversikt over mhv-beredskap

Oversikt over lover og forskrifter med link til lovdata.no.

Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)

- Forskrift om miljørettet helsevern
- Forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger
- Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v.
- Forskrift om hygienekrav for frisør-, hudpleie-, tatoverings- og hulltakingsvirksomhet m.v.
- Forskrift om skadedyrbekjempelse
- Forskrift om vannforsyning og drikkevann (Drikkevannsforskriften)
- Forskrift om fastsettelse av tvangsmulkt i medhold av lov om folkehelsearbeid
- Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav
- Forskrift om smittefarlig avfall fra helsetjeneste og dyrehelsetjeneste mv.

Lov om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven)

Lov om helsemessig og sosial beredskap (helseberedskapsloven)

- Forskrift om krav til beredskapsplanlegging og beredskapsarbeid mv. etter lov om helsemessig og sosial beredskap

Lov om vern mot smittsomme sykdommer [smittevernloven]

Oversikt over nyttige nettsider

Helsedirektoratet

Folkehelseinstituttet

Ringerike kommune, Miljørettet helsevern

Jevnaker kommune, Miljørettet helsevern

Aktuelle nettsider

Helsedirektoratets oversikt over veiledere i miljø og helse

Folkehelseinstituttets skadedyrveileder

Folkehelseinstituttets smittevernveileder

Folkehelseinstituttets vannrapport 123 Forebygging av legionellasmitte – en veileder

Folkehelseinstituttets temaside om drikkevann

Overordnet planverk

Ringerike kommunes kommuneplan, areal- og samfunnsdel

Jevnaker kommunes kommuneplan, areal- og samfunnsdel

Vedlegg: Begreper som blir brukt ved tilsynet

Begreper	Betydning
Tilsynsteam	Kommuneoverlegen, fagansvarlig for miljørettet helsevern og eventuelt en fagekspert, tilsynsmedarbeider eller observatør.
Tilsynsansvarlig	Er den som er ansvarlig for myndighetsutøvelsen.
Tilsynsleder	Er den som planlegger og leder gjennomføringen av tilsynet.
Tilsynsmedarbeider	Er den som noterer opplysninger, funn og observasjoner under tilsynet.
Fagekspert	Tilsynsteamet kan ha med eksperter fra andre fagområder som deltaker i tilsynsteamet.
Observatør	Tilsynsteamet kan ha med personer som observatører, det kan være personer under opplæring.
Ledsager	Virksomheter som føres tilsyn med, kan ha med seg en ledsager.
Samordnet- eller fellestilsyn	Tilsyn kan være samordnet eller felles med andre tilsynsmyndigheter og omhandle samme eller ulike tema.
Tilsyn / revisjon	Tilsyn kommer av «å se». Å revidere kommer av «å høre». Vi bruker begge begrepene i myndighetsutøvelsen.
Internkontroll	Virksomhet gjennomfører egenkontroll med oppfølging av lover med tilhørende forskrifter og eget internkontrollsystem.
Leders gjennomgang	Leder for organisasjonen gjennomfører kontroll med at underordnede virksomheter overholder lov- og forskriftskrav og internkontrollsystem.
Offentlig tilsyn	1. Offentlige myndigheters kontroll med virksomheter. 2. Verifiserte eksterne revisorer. For eksempel: oppfølging tobakksskadeloven og Legionellabestemmelsene.
Vertikale tilsyn	Tilsynet gjennomføres i samme enhet med øverste leder, mellomledere og medarbeidere i virksomheten; ovenfra og nedtilsyn («top-down»)
Horisontale tilsyn	Tilsynet gjennomføres ved å vurdere flere enheter på samme nivå i virksomheten («på tvers av organisasjonen»).
Funn og bevis	Bevis er funn som kan dokumenteres på minst to måter.
Avvik	Manglende oppfyllelse av lov- og forskriftskrav eller krav i internkontrollsystemet. Avvikene kan graderes i «mindre alvorlig», «alvorlig» og «svært alvorlige» avvik.
Samsvar	Funn som kan relateres direkte til oppfyllelse («samsvar med») av lov- og forskriftskrav.
Misforstått/feil	Et funn som ikke er avvik, men ukorrekt eller feil oppfattet lovkrav.
Observasjoner - merknader	Er registrerte forhold på områder der virksomheten kan bli bedre.

Tabell 6 Begreper som blir brukt i tilsynet